

TKWIĆ WE WNĘTRZU: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ОКРЕМИХ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

У статті вивчено питання особливостей перекладу окремих польських лексичних одиниць українською мовою на прикладі оригінальних польських текстів різних жанрів (наукового, публіцистичного, науково-публіцистичного, художнього). Лексичні одиниці, що є предметом нашого дослідження (wnętrze, tkwić, byt, bycie, mgnienie), створюють чимало труднощів під час перекладу. Матеріалом для статті стали фрагменти з наукових монографій відомих польських науковців, цитати наукових і публіцистичних статей, приклади з художніх творів польських митців слова.

Автор статті звертає увагу на багатозначність лексем, залежність перекладу від змісту висловлення, його контексту, структурних відмінностей обох мов, уподобань перекладача тощо. Науковим та методологічним підґрунтям дослідження стали наукові праці та перекладацькі роботи відомих перекладачів з польської мови. Добираючи варіанти перекладу, автор статті спирається також на власний перекладацький досвід. Під час зіставлення й аналізу мовних явищ удається простежити, якого нового сенсу чи його відтінку набуває лексема в контексті та які варіанти перекладу постають у зв'язку з цим.

Важливим мовним ресурсом стали словники польської та української мови, приклади слововживання, зафіксовані в корпусі обох мов.

У результаті дослідження визначено шляхи, способи та варіанти перекладу зазначених лексичних одиниць українською мовою залежно від особливостей їх уживання: добір безпосередніх відповідників з урахуванням поля їхніх синонімічних значень, трансформація зі зміною частини мови, фразеологізація, використання слова з переносним значенням, опускання лексеми без утрати змісту тощо.

Ключові слова: українсько-польський переклад, цільова мова, мова оригіналу, перекладацька трансформація, переклад лексичних одиниць.

Tatiana Pawlińczuk. Tkwić we wnętrzu: o przekładzie niektórych jednostek leksykalnych z języka polskiego na język ukraiński

W niniejszym artykule zbadano zagadnienie przekładu niektórych polskich jednostek leksykalnych na język ukraiński na przykładzie oryginalnych polskich tekstów różnych stylów i gatunków literackich (naukowego, publicystycznego, artystycznego). Jednostki leksykalne, które weszły w zakres badania (wnętrze, tkwić, byt, bycie, istnienie, mgnienie) stwarzają wiele trudności w trakcie przekładu. W artykule posługujemy się fragmentami monografii naukowych znanych polskich naukowców, cytatami artykułów naukowych i publicystycznych, wzórami polskich twórców literatury pięknej.

Autor artykułu zwraca uwagę na wieloznaczność leksemów, zależność przekładu od treści przekazu, jego kontekstu, odmienności strukturalnych obu języków, preferencji tłumacza i in. Podstawą naukową i metodologiczną badania są prace naukowe wybitnych tłumaczy z języka polskiego oraz ich tłumaczenia. W poszukiwaniu wariantów przekładowych autor artykułu bierze do uwagi także osobiste doświadczenie jako tłumacza. Podczas zestawienia i analizy zjawisk językowych można zaobserwować nowe sensory lub ich elementy, którymi zostaje nacechowany leksem w pewnym kontekście, a także warianty przekładu pojawiające się w związku z tym. Ważnym źródłem językowym są słowniki polsko-ukraińskie oraz zaznaczone w korpusie obu języków przykłady wykorzystania wyrazów.

W rezultacie badania określono drogi, sposoby i warianty przekładu wspomnianych jednostek leksykalnych na język ukraiński w zależności od sposobu ich wykorzystania: wybór bezpośrednich odpowiedników z uwzględnieniem pola ich znaczeń synonimicznych, transformacja wraz ze zmianą części mowy, stosowanie wyrazu w jego przenośnym znaczeniu, pominięcie wyrazu bez stracenia sensu wypowiedzi i in.

Słowa kluczowe: *przekład ukraińsko-polski, język docelowy, język źródłowy, transformacja przekładowa, przekład jednostek leksykalnych.*

Tetiana Pavlinchuk. Tkwić we wnętrzu: the peculiarities of translation of some lexical units from the Polish language into Ukrainian

The article discusses the specifics of translating Polish lexical units drawn from original Polish texts of different genres and styles (scientific, journalistic, scientific and journalistic, fiction) into Ukrainian. The lexical units analyzed in the present study (wnętrze, tkwić, być, bycie, mgnienie) usually cause many difficulties in translation. The research material for the article includes fragments from monographs of famous Polish scholars, citations from scientific and journalistic articles, and examples from literary works of Polish writers.

The researcher focuses on the polysemy of lexemes, the dependence of translation on the meaning of an utterance and its context, structural differences between the specified languages, and the translator's preferences, etc. The scientific and methodological basis of the research is the scientific works of famous Polish-Ukrainian translators and their translations. When selecting the translation variants, the author of the article also takes into account their own translation experience. By comparing and analyzing language phenomena, the author analyses new meanings and shades of meaning the investigated lexemes acquire in the context and examines their translation variants. Polish and Ukrainian dictionaries have become an important language resource, and word usage examples have been fixed in the corpus of both languages.

As a result of this research, certain ways, means, and variants of translation of the investigated lexical units into Ukrainian are defined. They depend on the peculiarities of usage of these lexemes: the selection of equivalents, taking into consideration the synonymic field of their meaning; transformations involving changes in the part of speech; choosing the word with figurative meaning, phraseologization, lexeme omission without loss in meaning, etc.

Keywords: *the Ukrainian-Polish translation, target language, the language of the original text, transformation, translation of lexical units.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Робота над перекладом різних видів текстів передбачає врахування багатозначності лексем, їхньої ролі в контексті, стилю висловлення, індивідуального авторського підходу до вибору певної лексеми тощо. Від вдалого вибору відповідника цільової мови залежить адекватність і точність сказаного, його зміст, зв'язок із загальним контекстом, а також упровадження певної традиції вживання перекладних відповідників тих чи інших лексем та розширення позицій слововживання в мові перекладу. Власне рішення перекладача часто залежить від стилю вихідного тексту, контексту та індивідуальних перекладацьких уподобань.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Широком полем для вивчення практики перекладацьких рішень є численні творчі роботи відомих українських перекладачів із польської мови на українську (М. Рильський, І. Качуровський, Г. Кочур, Д. Павличко, В. Дмитрук, А. Савенець, Я. Сенчишин, Н. Сидяченко, Н. Сняданко, М. Кіяновська, А. Павлишин, Н. Бельченко, В. Бутевич, О. Гордон та ін.). Дехто з них охоче ділиться своїм досвідом, упускаючи зацікавлених до перекладацької лабораторії, аналізуючи випадки окремих перекладів або й даючи системний розбір тих чи інших перекладацьких явищ, особливостей перекладу творів окремих авторів чи окремих літературних жанрів. Ці роботи знайшли своє місце в українському перекладознавстві й стали науковим та

методологічним підґрунтям дослідження специфіки перекладу з польської мови на українську [6].

Формулювання мети й завдань статті. Мета цієї статті – простежити особливості перекладу окремих польських лексем: дієслівних форм (*tkwić, znajdować się*) та іменникових форм (*wnętrze, byt, bycie, istnienie, mgnienie*), відтворення яких зумовлене контекстом, та виявити труднощі, що виникають під час перекладу.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Принципи систематизації й аналізу досліджуваних у статті мовних явищ ґрунтуються на методології, виробленій українськими й зарубіжними науковцями та перекладачами з різних мов. Питання перекладознавства досліджували Р. Зорівчак (реалія в перекладі, переклад фразеологічних одиниць), В. Карабан, Д. Мейс, (теорія і практика українсько-англійського перекладу) [2], І. Левий (мистецтво перекладу), С. Влахов, С. Флорін (питання перекладності / неперекладності), С. Ковганюк, О. Кундзіч (практичні питання перекладу). Дослідники зверталися до аналізу поетичних перекладів (М. Зеров, Є. Еткінд), мовної «чистоти» перекладу (В. Радчук), герменевтики в перекладознавстві (А. Савенець), практики аналізу поетичного перекладу (М. Стріха, А. Содомора), зосереджувалися також на конкретних перекладах з польської мови (С. Шевченко, Н. Сидяченко) та ін.

Теоретичне підґрунтя та методологічна основа дали нам змогу виробити концепцію власного дослідження, у якому здійснено вибірку варіантів перекладу окремих польських лексичних одиниць українською мовою. Особливістю дослідження є те, що вибірка стосується текстів різного стилю, з чого можемо зробити висновки щодо комплексного підходу до перекладу зазначених лексем і подати найповніший спектр їх реалізації в цільовій мові. У цьому дослідженні ми не спираємося лише на словникові позиції українських відповідників, натомість звертаємося до контекстуального поля висловлення. Аналіз перекладу вказаних лексичних одиниць з польської мови на українську та вивчення варіантів їх перекладу відповідно до контексту, смислового наповнення тексту, прагматичної мети, стилю тощо здійснено вперше.

Вибір аналізованих у статті лексичних одиниць зумовлений їхнім великим значеннєвим спектром, появою різноманітних контекстів, багатоманітністю прикладів уживання, традицією слововживання в мові оригіналу й мові перекладу, наявністю варіантів перекладу. Таке розмаїття дає змогу побачити широке коло вживання цих лексем, їхню семантичну варіативність, образність тощо. Матеріалом для статті стали фрагменти наукових монографій відомих польських науковців, цитати з наукових і публіцистичних статей, приклади з художніх творів польських митців слова.

У ході дослідження застосовано основні лінгвістичні методи: метод спостереження, метод аналізу і синтезу, структурний, описовий та порівняльний методи; продуктивним для такого виду роботи став зіставний метод контрастивної лінгвістики, а також герменевтичний підхід в інтерпретації художніх текстів, зокрема поетичних, та аналізу прийняття перекладацького рішення в процесі перекладу поезії. Під час зіставлення й аналізу мовних явищ виявлено, якого нового сенсу чи його відтінку набуває слово в контексті та які варіанти перекладу постають у зв'язку з цим.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Tkwić. «Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN» фіксує кілька значень дієслова *tkwić*. Серед них: «być mocno, głęboko w czymś osadzonym; byc, znajdować się gdzieś, w jakimś miejscu przez pewien (dłuższy) czas; ktoś, coś nie odstępować kogoś, czegoś, czuwa przy kimś, przy czymś; zawierać się w czymś, mieć w czymś przyczynę, źródło; być silnie odczuwanym, dobrze pamiętanym przez kogoś (o uczuciach, nastrojach); stać gdzieś» [21, с. 1179] (стриміти, стирчати; перебувати десь протягом якогось часу, довго; довго бути присутнім; бути вплутаним, утягнутим у щось; полягати в чомусь; бути джерелом, причиною чогось; сильно відчуватися, добре пам'ятатися; стояти десь). Уже сама кількість запропонованих в польському тлумачному словнику позицій показує поліваріантність уживання цього слова.

«Польсько-український електронний словник», який є результатом співпраці Інституту славістики Польської академії наук та Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України, фіксує такі українські відповідники для лексеми *tkwić*: (про щось, що застрягло глибоко) знаходитися, бути, бути причиною чогось; (про щось, що, застрявши, виступає назовні) стирчати, врізатися, запасти (у пам'ять) [4].

На прикладі оригінальних польських текстів можна простежити реалізацію значеннєвих форм дієслова *tkwić* в українських перекладах. Спираючись на зазначену семантику цього слова, подамо різні варіанти перекладу, розширивши також вказані позиції власними пропозиціями.

Спочатку звернімося до прикладів, у яких переклад слова не викликає сумнівів:

- *Konflikt, który tkwi w samej strukturze grupy rodzinnej wynika stąd, że młodzi chcą się z niej wydostać, a starzy pragną ich w niej zatrzymać* [11, с. 66] / Конфлікт, який **зосереджується** в самій структурі сімейної групи, постає з того, що молодь прагне вийти з цієї групи, а старше покоління хоче її у ній затримати.

- *Istota teatru nie tkwi jego zdaniem w tym, co teatr przedstawia, lecz w tym, czym teatr jest* [10, с. 52] / На його думку, сутність театру **полягає** не в тому, що представляє театр, а в тому, чим театр є.

- *Ostatecznie jest to kwestia grzechu pierwородnego. Tkwi we mnie człowiek przewrotny, cień opisany przez C. G. Junga i nie mogę powiedzieć sobie: jestem wspaniały, czysty i doskonały* [15, с. 192] / Це повністю проблема первородного гріха. **Сидить** у мені протилежна людина, тінь, описана К.-Г. Юнгом, тож я не можу сказати сам собі: я прекрасний, чистий і досконалий.

- *W każdym człowieku tkwi proporcja heroiczna, chęć sprawdzenia siebie: ile potrafię wytrzymać, do czego jestem zdolny* [11, с. 58] / У кожній людині є героїчна її частина, бажання перевірити себе: скільки я зможу витримати, до чого я здатний.

Ці приклади відповідають вказаним у словнику значенням і не потребують додаткових утручань перекладача та трансформацій. Натомість зміст подальших прикладів передбачає добір відповідника, який уписувався б у контекст повідомлення й відповідав нормам сучасної української мови:

- *Jednymi z pierwszych pytań, jakie sobie człowiek stawia, są: **dlaczego? i po co?** W tych pytaniach od pierwszych lat życia aż do śmierci wyraża się tkwiąca w ludzkiej naturze dążność do uporządkowania zjawisk świata tak zewnętrznego, jak i wewnętrznego* [11, с. 27–28] / Найперші питання, які ставить собі людина, – це **чому? і навіщо?** У цих питаннях із перших років життя й аж до смерті виражається **закорінене** в людській природі прагнення до впорядкування і зовнішнього, і внутрішнього світу.

- *Sama sprzeczność jest cechą ludzkiej natury, prawdopodobnie głęboko w niej tkwiącą, gdyż człowiek zarówno wartości wewnętrzne, jak i zewnętrzne przyjmuje w kategoriach antynomii (czarne – białe)* [11, с. 34] / Сама суперечність є характерною рисою людської природи, схоже, глибоко в ній **закоріненою**, бо ж людина і внутрішні, і зовнішні цінності сприймає в антиномічних категоріях (чорне – біле).

Наведені приклади передбачають значення наявності, присутності, тривалого перебування в чомусь, що стало сутністю об'єкта, його глибинною ознакою, характеристикою. На нашу думку, вдалим перекладом для такого контексту є лексема «закорінений». Для інших ситуацій перекладач дібрав дієслова з ряду контекстуальних синонімів, які дещо конкретизували значення дієслова вихідної мови:

- *Problem rozładowania uczuć negatywnych, umożliwienia realizacji tendencji twórczych i transcendentnych, tkwiących w człowieku, jest, jak się zdaje, najważniejszym problemem naszej kultury* [11, с. 75] / Проблема розрядження негативних почуттів, можливість реалізації творчої і трансцендентної спрямованостей, **властивих** людині, схоже, є найбільшою проблемою нашої культури.

• *W szparach tapety mogą tkwić kwity lichwarki* [20, с. 152] / У шпаринах між шпалерами можуть **стриміти** розписки лихварки [7, с. 141].

Контекст деяких речень дає змогу вдатися до метафоризації:

• *W poczuciu zmienności tkwi zawsze nadzieja lepszego* [11, с. 41] / У відчутті змінності завжди **чаїться** надія на краще.

• *Łudzi się ten – jak powiada Św. Jan – kto mówi, że jest bez grzechu. Żeby nie ulegać złudzeniu, trzeba o tym wiedzieć, wiedzieć, że zagrożenie tkwi wewnątrz mnie* [15, с. 187] / Як говорить апостол Іван, обманює себе той, хто каже, що він без гріха. Щоб не впасти в оману, потрібно знати це, знати, що загроза **ховається** всередині мене.

• *Przyszłość jest chaotyczna i niepewna, gdyż chaos i niepewność tkwią w samym człowieku* [12, с. 9] / Майбутнє хаотичне й невизначене, бо ж хаос і невизначеність **живуть** у самій людині.

• *Jak śmierć i odnowa tkwią w istocie przyrody ożywionej, tak tkwi w niej dobro i zło* [12, с. 117] / Як смерть і відновлення **увесь час видніються** в сутності живої природи, так **увесь час видніються** в ній добро і зло.

У ході перекладу вдається також змінити структуру речення й вилучити лексему *tkwić* без утрати змісту:

• *Istota charakteru Kaliguli tkwi w prowokacji wobec senatu i okazanej mu pogardzie, co ma dowodzić jego wszechpotęgi jako pana świata* [17, с. 260] / Сутність характеру Калігули – у провокації щодо сенату й виявленій до нього зневазі, що повинна була доводити його всесилля як господаря світу.

Znajdować się. Одне зі значень слова *tkwić* близьке до *znajdować się* із семантикою «przebywać gdzieś, zajmować jakieś miejsce, być gdzieś» [21, с. 1499] (перебувати десь, займати якесь місце, бути десь). Залежно від контексту добираємо потрібний відповідник:

• *Scena znajduje się u stop człowieka* [20, с. 8–9] / Сцена **лежить** під ногами людини [7, с. 11].

Форму доконаного виду дієслова *znajdować się – znaleźć się* зі значенням «почати десь перебувати, зайняти якесь місце» можна перекласти так:

• *Po końcu świata / po śmierci / znalazłem się w środku / życia* [16, с. 195] / Після кінця світу / після смерті / **я опинився** всередині / життя [5, с. 162].

• *Odarty przez czarnego anioła / z wiary nadziei / miłości / znalazłem się na drodze / pustej ciemnej / wyciębionej* [16, с. 195] / чорним ангелом обдертий / з віри надії любові / **я опинився** на дорозі / пустій темній / вихолодженій [5, с. 162]. У цих прикладах маємо значення «пізнати щось, відчути щось, опинитися в якійсь ситуації, у якомусь стані» [21, с. 1499].

• *I tak znaleźliśmy się w sytuacji bez wyjścia: chcemy bowiem już przed naszymi badaniami poznać to, o czym można wiedzieć dopiero po ich przeprowadzeniu* [20, с. 10] / Так ми **опинилися** в безвихідній ситуації: адже ми хочемо ще до нашого дослідження дізнатися те, що можна знати тільки після його здійснення [7, с. 13].

Wnętrze. Наступна лексема, що увійшла в коло нашої уваги через труднощі перекладу, – слово *wnętrze*. Словники фіксують такі його значення: 1) «miejsce znajdujące się wewnątrz czegoś»; 2) «życie duchowe człowieka»; 3) «pomieszczenie znajdujące się wewnątrz budowli, często rozumiane jako całość artystyczna» (<https://sjp.pwn.pl/slowniki/wntrze.html>). «Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN» подає такі колокації з цією лексичною одиницею: *Wnętrze pałacowe. Zabytkowe wnętrze. Wystrój wnętrz. Wnętrze domu, pieczary, samochodu. Wnętrze oka ludzkiego. Bogate wnętrze bohatera powieści* [21, с. 1312–1313].

Приклади польсько-українського словника фіксують тільки загальну семантику цього слова: 1) «внутрішність, середина; нутро (те, що знаходиться в глибині чого); надра (землі)»; 2) «інтер'єр» [4].

Перший приклад уживання лексеми *wnętrze* у вихідній мові та його переклад цільовою мовою добре ілюструє пряме значення цього іменника:

- *W pierwszej fazie metabolizmu informacyjnego człowiek jest «we wnętrzu» świata, w drugiej – na zewnątrz* [11, с. 44] / У першій фазі інформаційного метаболізму людина перебуває **«всередині»** світу, у другій – назовні.

- *Nasza świadomość zwrócona jest na zewnątrz, a nie na wnętrze ciała* [12, с. 31] / Наша свідомість повернута назовні, а не **всередину** тіла.

- *Wnętrze ciała ma swoje własne sprawy i samo je sobie załatwia* [12, с. 49] / Тіло має власні справи **всередині себе** і саме собі їх вирішує.

- *Sygnaly z wnętrza na ogół nie mają znaczenia symbolicznego, a jeśli mają – to nieznaczące* [12, с. 49] / Сигнали **зсередини** загалом не мають символічного значення, а якщо й мають, то незначне.

- *Muszę / zajrzeć do jej wnętrza / zobaczyć co nosi / w środku* [1, с. 142] / я мушу / заглянути їй **всередину** / побачити що там носить [1, с. 143].

Звернімо увагу, що в поданих прикладах іменник мови оригіналу передано прислівником. На користь передавання іменника прислівником свідчить схоже вживання прислівника з таким само коренем у польській мові:

- *Psychika, pojęta jako swoisty układ symboliczny, nie jest wewnątrz, ale na zewnątrz nas* [12, с. 118] / Психіка, яку розуміють як своєрідну символічну систему, перебуває не **всередині**, а **назовні** нас.

Перекладати лексему *wnętrze* за допомогою прикметника «внутрішній» (світ) дають змогу спільнокореневі з польським *wnętrze* слова із таким само значенням:

- *Nawet przy zupełnie identycznej sytuacji zewnętrznej przeżycie nigdy nie jest takie samo, gdyż występuje ono w innej sytuacji wewnętrznej* [11, с. 117] / Навіть за цілковито ідентичної **зовнішньої** ситуації переживання ніколи не є таким само, бо ж воно постає в іншій **внутрішній** ситуації.

- *Nie należy oczywiście zapominać o innych konotacjach tych zwrotów: po pierwsze, o esencjalistycznej z ducha opozycji wnętrza i zewnątrz, niezmiennej istoty i zmiennego zjawiska (fenomenu), przez ekzistencjalizm zastąpionej przeciwstawieniem bytu dla siebie (człowiek) i bytu w sobie (przedmiot)* [18, с. 269] / Звичайно, не можна забувати про інші конотації цих зворотів: по-перше, про есенціальну за духом опозицію **зовнішнього** і **внутрішнього**, незмінної сутності і змінного явища (феномена), яку екзистенціалізм заступив протиставленням «буття-для-себе» (людина) та «буття-в-собі» (об'єкт).

- *W wierszu Szymborskiej figura wejścia do wnętrza kamienia ma na pierwszy rzut oka charakter epistemologiczny i odpowiada przekroczeniu progu wnętrze–zewnątrz, ale też znane–nieznane, zjawisko–istota* [18, с. 272] / У вірші Шимборської фігура входження у **внутрішній світ** каменя, на перший погляд, має епістемологічний характер і відповідає переходу порога **«внутрішнє–зовнішнє»**, але й «відоме–невідоме», «явище–сутність» теж.

- *Na psychozę schizofreniczną można patrzeć jak na wybuch wolności: chory zrywa pęta dotychczasowych norm i sposobów zachowania się, które mu nie raz doskwierały, otwiera się przed nim nowy świat, czasem czuje się w nim władcą, częściej jednak jest przez ten świat, który wydobył się z jego własnego wnętrza, pokonany i owładnięty* [11, с. 88] / Шизофренічний психоз можна розглядати як вибух свободи: хворий розриває пута раніших норм і способів поведінки, що його обтяжували, перед ним відкривається новий світ, іноді він почуває себе в ньому володарем, але частіше він переможений і поневолений тим світом, що вийшов із його власного **внутрішнього простору**.

Стійке словосполучення *внутрішній світ* окреслює значення слова *wnętrze* в іншому контексті:

- *Ale światło promieniuje nie tylko na zewnątrz człowieka, lecz również do jego wnętrza, odślaniając tam niewidzialne na co dzień doznania i uczucia* [20, с. 117] / Проте світло

випромінюється не лише назовні людини, а й до її **внутрішнього світу**, відкриваючи в ньому невидимі на щодень переживання та почуття [7, с. 104].

- *Ta paradoksalna dwoistość odzwierciedla się w intymnym wnętrzu podmiotu obdarowanego, który będzie musiał, u kresu wielu sporów wewnętrznych, odnaleźć spójną i uładzoną tożsamość* [9, с. 102] / Це парадоксальне роздвоєння віддзеркалюється в глибоко особистому **внутрішньому світі** суб'єкта, якому дарують, який на межі багатьох **внутрішніх** суперечок муситиме відшукати цілісну й злагоджену самототожність.

- *Kamień nie jest metaforą ucieczki przed człowiekiem, ponieważ wyraźnie zostaje obdarzony wnętrzem. Jest to jednak przedmiot, który wydaje się taki sam w środku i na zewnątrz – nawet gdy zmienia się, jak w utworze, wszystko zdaje się dotyczyć kawałka materii* [13, с. 37] / Камінь не є метафорою втечі від людини, бо виразно наділений **внутрішнім світом**. Але це об'єкт, який видається однаковим усередині й зовні – навіть коли він змінюється, як у цьому творі, здається, усе це стосується шматка матерії.

Іноді під час перекладу доречно вдатися до описової конструкції:

- *Świadomość wnętrza ciała ogranicza się do niejasnych odczuć przykrych lub przyjemnych, o różnej skali nasilenia, od paroksyzmu bólu do paroksyzmu rozkoszy* [11, с. 113] / Усвідомлення того, **що відбувається усередині тіла**, обмежується до незрозумілих неприємних чи приємних відчуттів із різною мірою напруження – від пароксизму болю до пароксизму насолоди.

- *Natomiast w stosunku do własnego wnętrza ustrój jest zaalarmowany każdą nowością, receptory sygnalizują dopóty, dopóki nie zostanie ona umieszczona w starym porządku* [12, с. 32] / Натомість щодо того, **що відбувається всередині нас**, організм відчуває тривогу через будь-яку новизну, рецептори сигналізують доти, поки нове не уміститься в старому порядку.

- *Do tego punktu doszedł Grotowski w chwili, gdy zdał sobie sprawę, że gdy zaczyna się poznawać możliwości człowieka, trzeba stanąć w obliczu faktu, że jest to poszukiwanie duchowe. Oznaczało to skierowanie się ku wnętrzu człowieka, stopniowe przechodzenie od znanego do nieznanego* [10, с. 71] / До цієї точки Гротовський дійшов у мить, коли усвідомив, що, пізнаючи можливості людини, потрібно стати перед фактом, що це духовний пошук. Це означало спрямованість до **духовного світу** людини, поступовий перехід від відомого до невідомого.

У деяких контекстах слово *wnętrze* можна перекладати як *глибина*:

- *Stąd to wymaganie, by dzieło uznało w nim swego artystę. To wcale nie jest mało. Tym sposobem można przecież przeniknąć do wnętrza dzieła* [20, с. 133–134] / Звідси випливає вимога, щоб твір визнав у ньому свого митця. Це зовсім немало. Адже в такий спосіб можна проникнути у **глибини** твору [7, с. 122].

- *Podjmując dialog z drugim, przychodzi ku niemu z wnętrza jakiejś hierarchii; i drugi, podjmując dialog ze mną, przychodzi ku mnie z wnętrza hierarchii* [20, с. 18] / Розпочинаючи діалог з іншим, я приходжу до нього з **глибини** певної ієрархії; інший теж, починаючи діалог зі мною, приходять до мене з **глибини** ієрархії [7, с. 19].

- *Kolankiewicz wyjaśnia to w ten sposób: aktor docierał w akcji do najwewnętrzniejszej prawdy o własnej istocie* [10, с. 72] / Колянкевич пояснює це так: під час дії актор доходив до **найглибшої** правди про власну сутність.

Переклад за допомогою прислівника *głęboko*:

- *Metafora rozszczepienia świadomości każe nam myśleć o sile, która przenika do wnętrza świadomości i dokonuje tam bolesnego podziału* [20, с. 146] / Метафора розщеплення свідомості наказує нам думати про силу, яка проникає **глибоко** у свідомість і призводить до болісного поділу.

Переклад за допомогою образних лексичних одиниць *душа, нутро, лоно*:

- *Gdy czuje się ciemność w sobie, ciemności panują też na zewnątrz, a gdy wewnątrz jest jasniejsze, to i świat otaczający staje się piękniejszy* [11, с. 177] / Коли відчуваєш темряву в собі, темрява панує й **зовні**, а коли **на душі** світліше, то й світ, що довкола нас, стає прекраснішим.

- *Nasze sieci są puste / wiersze wydobyte z dna / milczą / rozsypują się / są jak kurz / tańczący na promieniu słońca / który wpadł do pustego / wnętrza / świątyni* [16, с. 250] / Наші сіті порожні / вірші видобуті з дна / мовчать / розсипаються / вони як пил / що танцює на сонячнім промені / який упав до порожнього / **лона** / храму [5, с. 198].

- *Całą powierzchnią zwracam się ku tobie, / A całym wewnątrz leżę odwrócony* [8, с. 10] / Всією поверхнею повертаюсь до тебе, / зате лежу відвернутий всім **нутром** [8, с. 11].

Іще одне значення лексеми *wnętrze* – «інтер'єр»:

- *Odrapane tapety / meble nie oswojone / bielma luster na ścianach / to są wnętrza prawdziwe* [1, с. 124] / обдерті шпалери / не приручені меблі / більма дзеркал на стінах / ось інтер'єри справжні [1, с. 125].

Byt, bycie, istnienie. Що стосується перекладу пари слів *byt – bycie*, то він підпорядковується й словниковим значенням цих лексичних одиниць, і традиції вживання їх як філософських термінів, і контексту. «Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN» фіксує такі значення цього слова: 1) «całokształt życia; istnienie, egzystencja»; 2) «warunki materialne, podstawa egzystencji» (l.m.); 3) «wszystko to, co istnieje» (життєве різноманіття, існування, екзистенція; матеріальні умови, основа існування; усе, що існує (у мн.) [21, с. 107]. Натомість у цьому словнику немає статті для лексеми *bycie*. Цього слова не фіксує також «Польсько-український електронний словник». Знаходимо його в статті Д. Соболи, який простежує різнобій у вживанні філософської термінології в польських перекладах М. Гайдеггера й уводить кілька польських відповідників на розрізнення гайдеггерівських термінів, серед яких *byt, bytujący, bycie* [19]. У вказаній праці автор простежує відмінність цих понять у традиції їх уживання в польській філософії й звертає увагу на те, що непослідовність у використанні цих лексем викликана різними перекладами на польську мову праць зарубіжних філософів, зокрема М. Гайдеггера. Ураховуючи словниковий матеріал, філософські тексти, традицію слововживання та контекст, пропонуємо такі варіанти перекладу:

- *Jeśli więc przedmiotowanie jest jakby negatywną stroną procesu przyswojenia świata, to rozumienie bytów wedle wydarzonego sensu bycia jest jego stroną pozytywną* [20, с. 14] / Тому якщо уречевлення є ніби негативною стороною процесу присвоєння світу, то розуміння **суцього** відповідно до справжнього сенсу **буття** є його позитивною стороною [7, с. 15].

- *Twarz, która się objawia, mówi. Co mówi? Mówi: «Nie zabijaj». Innymi słowy: nie czyń tego, co możesz uczynić z każdym innym bytem – nie zdepch, nie podcinaj, nie pożeraj, nie plać odwetem* [20, с. 32] / Об'явлене обличчя промовляє. Що промовляє? Воно промовляє: «Не вбивай». Інакше кажучи: не роби того, що можеш зробити з будь-чим іншим, **що існує**, – не затопчи, не підрижай, не пожирай, не відповідай відплатою [7, с. 30].

- *Ludzki gatunek wyróżnia tylko świadomość śmierci, natomiast los śmiertelnych dzielimy z innymi przyrodniczymi bytami* [14, с. 44] / Людський вид вирізняє тільки усвідомлення смертності, а долю смертних ми розділяємо з іншими природними **видами буття** [3, с. 44].

- *... pragnę przyrzeć się kwestii dialogu z bytami przyrodniczymi, zmiennym obrazom natury, lekcjom odosobnienia człowieka w świecie* [14, с. 284] / Я хочу детальніше розглянути питання діалогу з **різними видами буття** природи, змінні образи природи, уроки відособлення людини у світі [3, с. 181].

- *Nie należy też zapominać o jednostronnym dialogu z bytami przyrodniczymi w wierszach Wisławy Szymborskiej* [14, с. 295] / Не потрібно також забувати про односторонній діалог із природними **видами буття** у віршах Віслави Шимборської [3, с. 193].

• *Język poetycki zmniejsza tutaj odległość między różnoimiennymi bytami, lecz jej nie przekreśla* [14, с. 42] / Поетична мова тут зменшує відстань між різнойменними **видами буття**, але не перекреслює її [3, с. 42].

• *Siła perswazji tego doświadczenia na tym właśnie polega, iż ukazuje nam nie tylko to, co że coś lub ktoś jest, ale i to, że to coś lub ten ktoś ma w sobie usprawiedliwienie swego bytu* [20, с. 123] / Сила впливу цього досвіду полягає саме в тому, що він виявляє не лише те, що щось чи хтось існує, а й те, що це щось чи той хтось має в собі виправдання свого **існування** [7, с. 110].

• *Piękno innego, które ukazało się nam wśród bezdroży, kryje w sobie coś absolutnego. Inny człowiek naprawdę jest. Jest w swoim pięknie. Piękno usprawiedliwia jego byt – jego, nie mój... Bierze mnie w posiadanie. Jeśli mnie posiada, mój byt uzyskuje jakieś usprawiedliwienie* [20, с. 130] / Краса іншого, яка явилася нам серед бездоріжжя, приховує в собі щось абсолютне. Інша людина насправді існує. Існує у своїй красі. Краса виправдовує її **існування** – її, не моє... Бере мене у своє володіння. Якщо вона володіє мною, моє **існування** отримує якесь виправдання [7, с. 118].

• *Projekt bycia jest nie tylko projektem tego, jak być, ale przede wszystkim tego, by być, a więc by istnieć istnieniem usprawiedliwionym. Wszelkie zło jest w ostatecznym rozrachunku wskazówką tego, że dotknięty nim człowiek istnieje istnieniem nieusprawiedliwionym. Jest, ale bez prawa do bycia* [20, с. 188] / Проєкт «**бути**» – це не лише проєкт того, як **бути**, а насамперед того, щоб **бути**, а отже, щоб **існувати** виправданим **існуванням**. Будь-яке зло в остаточному підсумку є вказівкою на те, що людина, яку воно зачепило, **існує** невиправданим **існуванням**. Вона є, але без права **бути** [7, с. 178].

• *Liryk „Nic dwa razy” można odczytywać jako wypowiedź o wartości chwili bycia we dwoje* [14, с. 54] / Поезію «Нічого двічі» можна прочитувати як висловлення про цінність миті **бути** вдвох [3, с. 55].

• *Zło nie jest bytem i nie jest niebytem, zło przynależy do kategorii fenomenów – jest zjawą* [20, с. 189] / Зло не є тим, що **існує**, і не є тим, що **не існує**, зло належить до категорії феноменів – є примарою [7, с. 180].

• *Źródłem życia są zaś, w jego (człowieka) przekonaniu, samoistnie bytujące rzeczy tego świata, realne owoce nie mniej realnej ziemi* [20, с. 194] / Джерелом життя, у її (людини) переконанні, є речі цього світу, що самостійно **існують**, реальні плоди не менш реальної землі [7, с. 186].

Mgnienie. Під час перекладу додає клопотів також лексема *mgnienie*: 1) *książk.* «mignięcie, błysk, mrugnienie»; в *mgnieniu oka* – «bardzo szybko»; 2) *książk.* «chwila, moment» [21, с. 534]. Польсько-український електронний словник обмежує значення цього слова тільки до значень «мить, миттю, вмить» [4]. Залежно від контексту можна дібрати такі українські відповідники:

• *Otóż słowo poetyckie utrwała jedynie mgnienia, przemijające epizody, zdarzenia kalejdoskopowo zmienne* [14, с. 115] / Отож поетичне слово робить тривалими лише **миттєвості**, епізоди, які проминають, калейдоскопічно змінні події [3, с. 121].

• *Rzecz można by tak ująć: kiedy wyobrażamy sobie artystkę, skazani jesteśmy na obcowanie z cieniami osoby, z jej zdeformowanym odbiciem w autobiograficznym tekście bądź z fotografią, która kłamie, ponieważ oko obiektywu skupia się na wąskim wycinku rzeczywistości, utrwała mgnienie czasu, pomija zaś ruch, zmianę, procesualność życia i wielość możliwych oglądów* [14, с. 263] / Проблему можна було б визначити так: коли ми уявляємо собі артистку, то приречені на спілкування з тінями людини, з її деформованим відбитком в автобіографічному тексті чи з фотографією, яка обманює, тому що око об'єктива зосереджується на вузькому відтинку дійсності, продовжує **миттєвість** часу, натомість обминає рух, зміни, процесуальність життя й різноманіття можливих ракурсів [3, с. 157].

• *Uważne postrzeganie mgnień życia niejako wypiera na plan dalszy myśli o przemijaniu* [14, с. 120] / Уважне сприймання **скороминущої миттєвості** життя ніби виштовхує на дальший план думки про проминання [3, с. 127].

• *Myśli o odejściu nie da się uchylić, ale obroną przez niewczesnymi lamentacjami staje się apologia chwili, przywiązanie do drobiazgów i konkretów, każde mgnienie zachwytu i każda drobina czasu przeżyta z uwagą, choćby wypełniona jakimś zajęciem banalnym* [14, с. 25] / Не вдається ухилитися від думки про відхід, але захистом від невчасних lamentацій стає апологія миті, прив'язаність до дрібниць і конкретики, кожен **спалах** захвату й кожна дрібка часу прожита з увагою, хоч би й навіть сповнена якимось банальним заняттям [3, с. 25].

Сусідство лексеми *mgnienie* в польських текстах із лексемою *chwila*, яка в українській мові теж має відповідник *мить*, спонукає до пошуку контекстуального синоніма в перекладі:

• *Wszystko, co dostępne w chwili, w mgnieniu spojrzenia, występuje «zamiast» lub pojawia się «w roli», jakby na moment przed rozprzęgnięciem się ładu* [14, с. 294] / Усе, що доступне **на мить**, у **зблискові** погляду, виступає «замість» чи з'являється «в ролі», ніби на мить перед дезорганізацією порядку [3, с. 191–192].

• *Refleksja o czasie obejmuje tutaj mgnienie chwili i sekwencje zdarzeń, przerwane całościowe narracje i przypowieści o żudnych wędrówkach w przeszłość, pochwały intensywnego uczestniczenia w życiu, które wciąż się odnawia, i namysł nad istotą pamięci* [14, с. 131] / Рефлексія про час охоплює тут **спалах** миті й фрагменти подій, перервані цілісні нарації й притчі про оманливі мандрівки в минуле, прославлення інтенсивної участі в житті, яке постійно відновлюється, і роздуми над суттю пам'яті [3, с. 139].

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Здійснений аналіз смислового навантаження лексем *tkwić, wewnątrz, byt, bycie, istnienie, mgnienie* тощо, особливостей їхнього вживання в польській мові в різних мовних стилях із урахуванням традиції їх використання, контексту та авторських інтенцій дає змогу розширити спектр перекладацьких рішень під час перекладу польських текстів українською мовою. До уваги взято словникові позиції наявних польсько-українських словників, хоч коло запропонованих у них значень для аналізованих лексичних одиниць досить вузьке.

Труднощі, які постають під час перекладу згаданих лексичних одиниць, викликані багатозначністю, наявністю додаткового переносного значення, контекстом, браком безпосереднього відповідника в цільовій мові, структурними особливостями обох мов. Подані в статті приклади розгортають можливість урізноманітнити шляхи перекладу. Серед запропонованих прийомів: добір синонімів, зокрема контекстуальних, послуговування словами з переносним значенням, трансформація зі зміною частини мови, опускання лексеми без втрати змісту тощо. Загалом у статті проаналізовано 60 прикладів перекладу зазначених лексем із текстів різних стилів із польської мови на українську.

Список використаних джерел та літератури

1. Герберт З. Вибрані поезії / Herbert Zbigniew. Wybór wierszy: пер. з пол. В. Дмитрука. Львів: Каменяр, 2001. 567 с.
2. Карабан В. І., Мейс Д. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця: Нова книга, 2003. 608 с.
3. Лігенза В. Без рутини. Про поезію Віслави Шимборської та Збігнева Герберта: пер. з пол. Т. Павлінчук. Львів: Літопис, 2021. 208 с.
4. Польсько-український електронний словник. URL: http://www.domeczek.pl/~polukr/pus/index_ua.php?search=tkwi%C4%87 (дата звернення: 21.04.2021).
5. Рушар Ю.-М. Мене, текел, перес. Образи Бога у творчості Тадеуша Ружевиша: пер. з пол. Т. Павлінчук. Львів: Літопис, 2020. 268 с.
6. Савенець А. М. Поезія в перекладі: «українська» Шимборська. Європейський колегіум польських і українських університетів. Люблін – Житомир: Полісся, 2006. 366 с.
7. Тішнер Ю., о. Філософія драми: пер. з пол. Т. Павлінчук. Київ: Дух і Літера, 2019. 304 с.
8. Шимборська В. Може, це все / упор., вступ і переклад А. Савенця. Ольшаниця: BOSZ, 128 с.

9. Bodzioch-Bryła B. Smakosze kultury. Pomiedzy przeszczepem a artystycznym doświadczeniem. Przeobrażenia figury ciała ludzkiego w sztuce XX i XXI wieku. *Perspektywy kultury*. 2/2010. № 3. (Dusza i ciało). S. 77–105.
10. Dorak-Wojakowska L. Ciało udochowione. O teatrze Jerzego Grotowskiego. *Perspektywy kultury*. 2/2010. № 3 (Dusza i ciało). S. 47–75.
11. Kępiński A. Autoportret człowieka. Myśli i aforyzmy. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2003. 245 s.
12. Kępiński A. Lęk. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2001. 360 s.
13. Lazicka A. Afekt, percepcja i granice ciała. O wierszu „Poczucie tożsamości” Zbigniewa Herberta. *Zemsta ręki śmiertelnej: interpretacje wierszy poetów XX wieku*. Kraków: Instytut Myśli Józefa Tischnera, JMR Trans-Atlantyk, 2017. S. 25–38.
14. Ligęza W. Bez rutyny. O poezji Wisławy Szymborskiej i Zbigniewa Herberta. Kraków: Instytut Myśli Józefa Tischnera, 2016. 336 s.
15. O hierarchii w sztuce: Kinga Nowak rozmawia z Pawłem Taranczewskim. *Perspektywy kultury*. 2/2011. № 5. S. 173–198.
16. Ruszar J. M. Mane, Tekel, Fares. Obrazy Boga w twórczości Tadeusza Różewicza. Bielsko-Biała – Kraków: Wydawnictwo Naukowe ATH, Instytut Myśli Józefa Tischnera, 2019. 329 s.
17. Ruszar J. M. Słońce republiki. Cywilizacja rzymska w twórczości Zbigniewa Herberta. Kraków: Akademia Ignatianum, Wydawnictwo JMR Trans-Atlantyk, 2014. 373 c.
18. Sioma R. „Zmysł udziału”. O kilku wierszach nie tylko Zbigniewa Herberta. *Liryka i fenomenologia. Zbigniew Herbert i Tadeusz Różewicz w kręgu myśli Ingardenowskiej*. Kraków: Instytut myśli Józefa Tischnera, 2016. S. 263–284.
19. Sobota D. R. Bycie czy byt? O dwóch podstawowych terminach filozofii Heideggera i problemach z ich polskimi przekładami. *Analiza i Egzystencja*. 31 (2015). S. 65–96.
20. Tischner J., ks. Filozofia dramatu. Kraków: Wydawnictwo Znak. 2012. 315 s.
21. Wielki słownik poprawnej polszczyzny / pod red. A. Markowskiego. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007. 1708 s.

References (translated & transliterated)

1. Herbert, Z. (2001). *Vybrani poezii [Selected poetry] / Herbert Zbigniew. Wybór wierszy*: per. z pol. V. Dmytruk. Lviv: Kameniar [in Polish and Ukrainian].
2. Karaban, V. I. & Meis, D. (2003). *Teoriia i praktyka perekladu z ukrainskoi movy na anhliisku movu [Theory and Practice of Translation from Ukrainian into English]*. Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].
3. Ligenza, V. (2021). *Bez rutyny. Pro poeziiu Vislavy Shymborskoi ta Zbigniewa Herberta [Without routine. About the poetry of Wisława Szymborska and Zbigniew Herbert]*: per. z pol. T. Pavlinchuk. Lviv [in Ukrainian].
4. *Polsko-ukrainskyi elektronnyi slovnyk [Polish and Ukrainian Electronic Dictionary]*. Retrieved from http://www.domeczek.pl/~polukr/pus/index_ua.php?search=tkwi%C4%87 [in Polish and Ukrainian].
5. Rushar, Yu.-M. (2020). *Mane, tekel, peres. Obrazy Boha u tvorchosti Tadeusha Ruzhevycha [Mane, tekel, fares. Images of God in Tadeusz Różewicz Works]*: per. z pol. T. Pavlinchuk. Lviv: Litopys [in Ukrainian].
6. Savenets, A. M. (2006). *Poeziia v perekladi: "ukrainska" Shymborska [Poetry in Translation: "Ukrainian" Szymborska]*. Liublin – Zhytomyr: Polissya [in Ukrainian].
7. Tischner, Yu., o. (2019). *Filosofia dramy [Philosophy of Drama]*: per. z pol. T. Pavlinchuk. Kyiv : Dukh i Litera [in Ukrainian].
8. Szymborska, V. (2011). *Mozhe, ce vse [Maybe that is]*. A. Savenets (Comp.). Olshanica: BOSZ [in Polish and Ukrainian].
9. Bodzioch-Bryła, B. (2/2010). *Smakosze kultury. Pomiedzy przeszczepem a artystycznym doświadczeniem. Przeobrażenia figury ciała ludzkiego w sztuce XX i XXI wieku [Gourmets of culture. Between transplantation and artistic experience. Transformations of the figure of the human body in the art of the twentieth and twenty-first centuries]*. *Perspektywy kultury – Cultural perspectives*, 3 (Dusza i ciało), 77–105 [in Polish].
10. Dorak-Wojakowska, L. (2/2010). *Ciało udochowione. O teatrze Jerzego Grotowskiego [Body indefected. About Jerzy Grotowski's theatre]*. *Perspektywy kultury – Cultural perspectives*, 3 (Dusza i ciało), 47–75 [in Polish].
11. Kępiński, A. (2003). *Autoportret człowieka. Myśli i aforyzmy [Self-portrait of a man. Thoughts and aphorisms]*. Kraków: Wydawnictwo Literackie [in Polish].
12. Kępiński, A. (2001). *Lęk [Fear]*. Kraków: Wydawnictwo Literackie [in Polish].

13. Lazicka, A. (2017). Afekt, percepcja i granice ciała. O wierszu "Poczucie tożsamości" Zbigniewa Herberta [Affect, perception and boundaries of the body. About the poem "Poczucie tożsamości" by Zbigniew Herbert in Polish]. *Zemsta ręki śmiertelnej: interpretacje wierszy poetów XX wieku – Revenge of the Mortal Hand: Interpretations of Poems of Twentieth Century Poets* (pp. 25–38). Kraków: Instytut Myśli Józefa Tischnera, JMR Trans-Atlantyk [in Polish].
14. Ligęza, W. (2016). Bez rutyny. O poezji Wisławy Szymborskiej i Zbigniewa Herberta [Without routine. About the poetry of Wisława Szymborska and Zbigniew Herbert]. Kraków: Instytut Myśli Józefa Tischnera [in Polish].
15. O hierarchii w sztuce: Kinga Nowak rozmawia z Pawłem Taranczewskim [On hierarchy in art: Kinga Nowak talks to Paweł Taranczewski]. (2/2011). *Perspektywy kultury – Cultural perspectives*, 5, 173–198 [in Polish].
16. Ruszar, J. M. (2019). Mane, Tekel, Fares. Obrazy Boga w twórczości Tadeusza Różewicza [Mane, Tekel, Fares. Images of God in Tadeusz Różewicz Works]. Bielsko-Biała – Kraków: Wydawnictwo Naukowe ATH, Instytut Myśli Józefa Tischnera [in Polish].
17. Ruszar, J. M. (2014). Słońce republiki. Cywilizacja rzymska w twórczości Zbigniewa Herberta [The Sun of the Republic. Roman civilization in the works of Zbigniew Herbert]. Kraków: Akademia Ignatianum, Wydawnictwo JMR Trans-Atlantyk [in Polish].
18. Sioma, R. (2016). "Zmysł udziału". O kilku wierszach nie tylko Zbigniewa Herberta ["Zmysł udziału". About a few poems not only by Zbigniew Herbert]. *Liryka i fenomenologia. Zbigniew Herbert i Tadeusz Różewicz w kręgu myśli Ingardenowskiej – Lyricism and phenomenology. Zbigniew Herbert and Tadeusz Różewicz in the circle of Ingarden's thought* (pp. 263–284). Kraków: Instytut myśli Józefa Tischnera [in Polish].
19. Sobota, D. R. (2015) Bycie czy byt? O dwóch podstawowych terminach filozofii Heideggera i problemach z ich polskimi przekładami [On the two basic terms of Heidegger's philosophy and the problems with their Polish translations]. *Analiza i Egzystencja – Analysis and Existence*, 31, 65–96 [in Polish].
20. Tischner, J., ks. (2012). *Filozofia dramatu [Philosophy of Drama]*. Kraków: Wydawnictwo Znak [in Polish].
21. Markowski, A. (Ed.). (2007). *Wielki słownik poprawnej polszczyzny [The Big Dictionary of Correct Polish]*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN [in Polish].

Статтю отримано 27.09.2021 р.

Прийнято до друку 28.10.2021 р.